CANDIDUS HYLAS: DALBUL HYLAS

Maria SUBI

Universitatea de Vest din Timișoara

maria.subi@e-uvv.ro

The Candid Hylas

DOI: 10.35923/AUTFil.59.06

A recurrent presence in literature and art, the handsome Hylas, the youth abducted by the water nymphs, is portrayed in words which suggest the glowing white skin, the body's striking candor, the fine hair, the innocence and juvenile vulnerability – each and every one attributes of a beauty in full bloom: a pubescent, delicate, effeminate charm.

Keywords: *white; red; juvenile; candor; effeminate beauty*

Evocat frecvent în spațiul literaturii și în iconografie (Fig. 1, 2, 3, 4, 5), Hylas este un personaj mitologic a cărui poveste a constituit o sursă de inspirație pentru arta antică și modernă (v. Ferrari 2003: 430-431). Fiu de rege, acest tânăr, înzestrat cu o frumusețe ieșită din comun, câștigă dragostea lui Hercules, ce „se aprinse de dorul” lui (Teocrit, *Idile*, XIII, 56)¹ și îl ia ca însoțitor în expediția argonauților. Dar călătoria lui Hylas se curmă brusc, atunci când, în cursul unui popas, chipeșul june este trimis după apă la un izvor: acolo, el atrage atenția naiadelor, care, fermecate de înfățișarea lui, îl răpesc, atrăgându-l în adâncul undelor.

Episodul, celebru în spațiul antichității greco-romane, este evocat de Propertius, care creează pentru figura adolescentină un decor ce îmbină, sugestiv, albul pur al crinilor și roșul erotizat al macilor. Binomul acesta cromatic, ce constituie un tipar frecvent utilizat în zugrăvirea nurilor feminini,

¹ Cea de-a treisprezecea idilă a lui Teocrit – o idilă celebră, închinată lui Hylas – se regăsește pe un papirus datând din sec. al II-lea e.n., care se păstrează la Biblioteca Universității Princeton (Fig. 6).

dar și în zugrăvirea farmecelor unor imberbi ca Narcissus, Hermaphroditus etc. (v. Pelletier-Michaud 2007: 115-120; cf. Subi 2016: 59-60)², simbolizează întâlnirea inocenței virginale cu sexualitatea (Pelletier-Michaud 2007: 115-116)³: *lilia [...] candida purpureis mixta papaveribus* (Propertius, *Elegiae*, I, 20, 37-38). Proiectat pe un asemenea fundal alb-purpuriu, Hylas reține atenția prin grația mișcărilor și cvasifeminina frăgezime fizică (*decerpens tenero pueriliter ungui*: Propertius, *Elegiae*, I, 20, 39), ca și prin îndelunga sa autocontemplare admirativă în oglinda lichidă, ce ne trimite cu gândul la Narcissus (*Et modo formosis incumbens nescius undis/ Errorem blandis tardat imaginibus*: Propertius, *Elegiae*, I, 20, 41-42):

*ibat Hylas, ibat Hamadryasin./ Hic erat Arganthi Pege sub vertice montis/
Grata domus Nymphis umida Thyniasin./ Quam supra nullae pendebant
debita curae/ Roscida desertis poma sub arboribus./ Et circum irriguo
surgebant lilia prato/ Candida purpureis mixta papaveribus./ Quae modo
decerpens tenero pueriliter ungui/ Proposito florem praetulit officio./ Et
modo formosis incumbens nescius undis/ Errorem blandis tardat imagini-
bus./ Tandem haurire parat demissis flumina palmis/ Innixus dextro plena
trahens humero./ Cuius ut accensae Dryades candore puellae/ Miratae*

² Narcissus: *spectat humi positus geminum, sua lumina, sidus/ et dignos Baccho, dignos et Apolline crines/ inpubesque genas et eburnea colla decusque/ oris et in niveo mixtum candore ruborem* (Ovidius, *Met.*, III, 420-423) „Stă și privește, lungit, ochii săi stele gemene, părul/ Vrednic de Bacchus și vrednic de-al lui Apolo și fața/ Smeadă și gâtul de fildeș și farmecul gurii și albul./ Rumen pe-obraji” (Ovidius [2001]: 331); Hermaphroditus: *pueri rubor ora notavit;/ nescit, enim, quid amor; sed et erubuisse decebat:/ hic color aprica pendentibus arbore pomis/ aut ebori tincto est aut sub candore rubenti,/ cum frustra resonant aera auxiliaria, lunae* (Ovidius, *Met.*, IV, 329-333) „pe-obrazul copilului iese roșeața./ Căci el nu știe ce-i dragostea; dar când roșea,-i sta mai bine./ Se rumeni ca și fructul ce-atârnă de-un pom în bătaia/ Soarelui, sau ca un fildeș vopsit, sau ca luna, când roșie-i/ Sub auria ei față, când bronzul zadarnic răsună/ Ca s-o ajute” (Ovidius [2001]: 352); Apollo: *Candor erat qualem praefert Latonia Luna,/ et color in niueo corpore purpureus,/ ut iuueni primum uirgo deducta marito/ inficitur teneras ore rubente genas,/ et cum contextunt amarantis alba puellae/ lilia et autumnis candida mala rubent.* (Lygdami aliorumque *Elegiae*, III, IV, 29-34) „Palid era, cum arată și Luna, copila Latonei./ Și i se împurpura trupul ca neaua de alb./ Cum se împurpură gingași obraji fecioarei și gura/ Cum i se-mpurpură când dusă-i la tânărul soț./ Cum e-mpletit în cununi amarantul cu crinul de fete./ Toamna cum se rumenesc merele albe, în pârgh.” (Lygdamus 1988: 119-121).

³ „La rencontre du blanc, la couleur de la virginité et de la pureté des sentiments, avec le rouge, fortement associé à l'érotisme, forme un contraste frappant, qui évoque de façon très parlante l'éveil à la sexualité” (Pelletier-Michaud 2007: 115-116). Cf. și Subi 2016: 59.

solitos destituere choroꝛ, / Prolapsum leviter facili traxere liquore: / Tum sonitum raptō corpore fecit Hylas. / Cui procul Alcides iterat responsa, sed illi / Nomen ab extremis fontibus aura refert. / His, o Galle, tuos monitus servabis amores, / Formosum Nymphis credere visus Hylan. (Propertius, *Elegiae*, I, 20, 32-52) „Merse, o, dusu-s-a la Hamadryade Hylas. / Unde se află, la poalele-Arganthului, Pege, izvorul. / Răcoritorul lăcaș, nimfelor Thyne iubit. / Înrouate se-apeacă deasupra-i, la nimeni datoare. / Poame din pomii crescuți doar de la sine aici. / Alb înflorește-mprejuru-i, pe umeda pajiște, crinul / Și se amestecă alb cu purpuriul din maci. / Cum începu ștregărește-a le rupe cu gingașe unghii. / Florile-l fac a-și uita rostul venirii aici. / Neștiutorul de cum se-apeacă peste mândrele unde. / Dalba icoană-l ținu locului ca fermecat. / Totuși se puse cu mâinile-ntinse să scoată el apă. / Plină trăgând-o, -și câtă sprijin în umărul drept. / Însă copile Dryade, încinse de-a sa frumusețe. / Ele mirate-și lăsau locul în dansul din chor. / Și, -n lunecare ușoară, îl traseră-n tremur de ape. / Hylas cu trupul răpit scoase-un țipăt atunci. / Lui îi răspunse strigând de departe Alcidul, dar vântul / Îi întorcea din străfund numele doar din fântâni. / Galle, din asta să-nveți să-ți păzești ale tale amoruri / Și pe frumosu-ți Hylas nimfelor să nu-l încrezi” (Propertius 1992: 61).

În descrierea personajului său, Propertius utilizează un epitet emblematic pentru el: *formosus* ‘chipeș, minunat’, plasat strategic într-o poziție privilegiată, la început de unitate metrică și sintactică. Acest determinant (*formosum*) și numele propriu determinat de el (*Hylan*) străjuiesc simetric capetele versului, iar hiperbatul care îi separă contribuie, totodată, la punerea lor în relief: ***Formosum Nymphis credere visus Hylan*** (*Elegiae*, I, 20, 52). La fel de încărcat de semnificații este substantivul *candore* (*Elegiae*, I, 20, 45), echivalat de Vasile Sav, autorul traducerii românești, cu *frumusețe*. Dar *candōr*, -ōris este, la origine, un cromonim ce desemnează ‘albul strălucitor’, pentru a ilustra apoi și ideea de ‘splendoare, mândrețe’, fapt ce trebuie pus în legătură cu valorizarea superlativă a tenului alb, socotit de antici o marcă a perfecțiunii fizice (André 1949: 325-327). Se poate afirma, deci, că termenul latin oscilează aici între cele două accepții ale sale, din acest joc de interferențe semantice înfripându-se vraja poetică a textului. Nimfele sunt vrăjite de imaculata candoare corporală a adolescentului, ca principalul atribut al frumuseții sale, iar o atare interpretare este confirmată de o versiune franceză și o versiune engleză a pasajului, ce menționează „aussi *blanches* couleurs” sau „his *whiteness*” drept motiv al fascinației exercitate de Hylas asupra zeităților acvatice⁴.

⁴ Cf.: „Mais les nymphes, devant d’aussi *blanches* couleurs. / Cessèrent d’exciter leurs danses et leurs chœurs” (Properce, *Élégies*, I, XX: <http://remacle.org/bloodwolf/poetes/>)

Creionată de Propertius în tonuri candidе, înviorate însă de purpuriul macilor din fundalul tabloului, imaginea supebului june reapare apoi în romanul lui Petronius, unde ni se prezintă o pinacotecă plină de picturi minunate, între care se află și una ce îl înfățișează pe *candidus* Hylas – „nevinovatul Hylas”, în tălmăcirea lui Eugen Cizek: *illinc candidus Hylas repellebat improbam Naida* (*Satyricon*, LXXXIII) „acolo nevinovatul Hylas alunga o naiada nerușinată” (Petronius 1995: 96).

Calificativul *candidus*(3) întrebuintat aici necesită de asemenea o clarificare semasiologică, întrucât echivalentul adjectival al lui *candor* semnifică, mai întâi, ‘alb sclipitor’, iar apoi – cu referire la zei sau la oameni – înseamnă și ‘strălucitor, sclipind de frumusețe’ (DG [2003]: s.v.): însăși utilizarea sa în descrierea unei creații vizuale, plastice, ar putea sugera un asemenea înțeles⁵. Pe de altă parte însă, opoziția stabilită contextual între *candidus* Hylas și *improbam* Naida („nerușinata, dezvățata naiadă”) pledează pentru reconfigurarea semantică a cuvântului, căci, date fiind conotațiile pozitive ale albului, calificativul se îmbogățește cu valori noi, figurate, care țin de planul moral și care se exprimă prin ecuația *candidus*(3) = ‘curat, sincer, deschis, cinstit’ (DG [2003]: s.v.; cf. André 1949: 37; Subi 2013: 201). Pluralitatea aceasta de sensuri, speculată de autorul *Satyriconului*, trebuie avută în vedere la lectură, căci Hylas este un tânăr pur, inocent, dar și „nespus de frumos” (Apollonios din Rhodos, *Argonauticele*, 44), trupul său de un alb sclipitor fiind cel care o ispitește pe nimfa reproducă pictural în acea galerie.

La același prototip de mândrețe imberbă se raportează și un scriitor clasicizant ca Valerius Flaccus, atunci când reia în poemul său legenda argonauților. Descrierea consacrată de el faimosului Hylas reunește câteva notații cu privire la aspectul său exterior, precum și detalii ce evocă bine-cunoscutul episod de la izvorul nimfelor:

properce/elegies.htm) „Dar nimfele, în fața dalbelor culori, încetară să-și dezlănțuie hoarele și danțurile lor” (trad. M. S.); „Inflamed by his *whiteness*, the Dryad girls left their usual throng to marvel” (Propertius 2008: 31) „Înflăcărâte de dalba-i frumusețe, copilele driade își părăsiră ceata lor obișnuită, ca să se minuneze” (trad. M. S.).

⁵ Cf.: „there, the *comely* Hylas was struggling to escape from the embrace of the lascivious Naiad” (Petronius 2006: <https://www.gutenberg.org/files/5225/5225-h/5225-h.htm>) „acolo, frumosul Hylas se zbătea să scape din îmbrățișarea unei Naiade dezvățate” (trad. M. S.); „There the *fair* Hylas, struggling in the embraces of the amorous Naiad” (Petronius 1930: 93) „Acolo, bălaiul Hylas, care se zbate în îmbrățișarea unei Naiade ațâțate de dorință” (trad. M. S.).

*subita cur pulcher harundine crines/ velat Hylas? unde urna umeris ni-
veosque per artus/ caeruleae vestes?* (Valerius Flaccus, *Argonautica*, I,
218-220) „De ce oare, deodată, Hylas, preafrumos băiat,/ Părul său, cel
lung lăsat, cu trestii l-a astrucat?/ De ce un vas arămit, pe umărul lui prop-
tit?/ Și de ce-un strai ceruliu, pe al său trup zăpeziu?” (trad. M. S.).

Este o schiță portretistică încântătoare, ce recurge la un epitet defini-
toriu pentru chipeșul prieten al lui Hercule: *pulcher* (***pulcher*** [...] *Hylas*:
Argonautica, I, 218-219). Epitetul acesta va fi dezvoltat mai apoi într-o altă
carte a epopeii, care asociază strălucirea juvenilă a lui Hylas (***clarus*** *Hylas*:
Argonautica, III, 537) cu divină strălucire a lui Bacchus sau a lui Apollo
(*Argonautica*, III, 538-542).

Dar o prezentare mult mai amplă, pictural marcată, a splendorii sale
fizice ne este oferită de un poet alexandrin, sub a cărui pană, frumusețea
junelui argonaut – ridicată la superlativ – dobândește contururi mai dulci și
mai rafinate, feminizându-se oarecum:

„Nimfa apei tocmai se înălța din adâncul fântânii cu unde minunate. Ea îl
văzu de aproape pe Hylas, *nespus de frumos și cu o dulce rumeneală pe
chipu-i grațios, iar din slava cerului luna plină își revărsa asupra lui raze-
le strălucitoare, Cypris făcu să se tulbure inima nimfei și, în uluirea ei, cu
greu își veni în fire. De îndată ce el, ușor înclinat într-o parte, își cufundă
vasul în unda fântânii și apa năvăli din plin, gâlgâind în vasul de aramă,
nimfa își trecu iute mâna stângă după gâtul băiatului, nerăbdătoare să-i
sărute gingașa gură; apoi cu mâna stângă îl apucă de cot, trăgându-l în
vârtejul apelor*” (*Apollonios din Rhodos, Argonauticele*, 44).

Imaginea farmecelor trupești ale tânărului este întregită de podoaba sa
capilară – desemnată de Valerius Flaccus prin termenul *crines* (*crīnis*-,*-is*),
termen întrebuințat mai întâi pentru părul feminin, iar apoi, prin extensie,
pentru orice tip de păr lung (Ernout, Meillet 2001: 151), cum era cel al
zeilor sau al eroilor din timpurile vechi (v. Lascu 1965: 210)⁶. Ca atare,

⁶ Apollo: *Ipse iugis Cynthi graditur mollique fluentem/ Fronde premit crinem fingens
atque implicat auro* (Vergilius, *Aen.*, IV, 147-148) „pe vârful Cintului se-ndrumă/ El,
zeul: părul râurând, cu moale/ Cunună de frunziș și-l netezește/ Prinzându-și-l într-un
inel de aur” (Vergilius 1994: 183); Mercur: *Huic se forma dei vultu redeuntis eodem/
Obtulit in somnis rursusque ita visa monere est./ Omnia Mercurio similis, vocemque
coloremque/ Et crines flavos et membra decora juventa* (Vergilius, *Aen.*, IV, 556-559)
„i se-arată/ În vis același zeu, venind la dânsul/ Din nou, asemeni lui Mercur în toate/
La glas, la față, la bălaia-i coamă,/ La boiu-mpodobit cu tinerețe./ Și astfel el păru că îl

„Hilas, drăguțul cu plete frumoase” îl numește, sugestiv, Teocrit (*Idile*, XIII, 56), după cum îl numește și „Hilas bălanul” (*Idile*, XIII, 57), pentru culoarea aurie a părului său (ξανθός) – culoare emblematică pentru eroi și divinitățile homerice (André 1949: 326-327).

Revenind la crochiul lui Valerius Flaccus, constatăm că autorul aduce în prim-plan și albul de nea al trupului adolescentin (*niveosque per artus: Argonautica*, I, 219), ce se reflectă iconografic în felurile creații plastice inspirate de subiectul mitologic. Regăsim, astfel, în tablourile realizate de Henrietta Rae, John William Waterhouse și William Etty (Fig. 1, 2, 3, 4), candoarea corporală din versurile scriitorului latin, candoare evidențiată de nuditatea brațelor, a picioarelor sau a torsului juvenil despuiat.

Nu lipsește din aceste lucrări nici urciorul (*urna: Argonautica*, I, 219), ce urmează a fi umplut cu apă (Fig. 1, 2, 4, 5) – după cum este prezent și deșișul de trestii (*harundine: Argonautica*, I, 218), care va acoperi dintr-odată creștetul lui Hylas, atras brusc în adâncul apei: *subita [...] pulcher harundine crines/ velat Hylas* (*Argonautica*, I, 218-219)⁷.

Un alt amănunt interesant – vestimentar și coloristic deopotrivă – este reprezentat de *caeruleae vestes* (*Argonautica*, I, 220), veșmântul vinețiu al copilandrului, reconstituit cu fidelitate de Henrietta Rae și de John William Waterhouse (Fig. 1, 2). Utilizat ca determinant al lui *vestis, -is* ‘îmbrăcăminte’, adjectivul *caeruleus*(3) ‘albastru, azuriu’ este un calificativ poetic al cursurilor de apă, al zeităților acvatice și al însemnelor lor distinctive: Proteus, Glaucus, Thetis, nereida Psamathe, Tibrul, Nilul, marea, alături de carul lui Neptun, caii lui Triton sau luntrea lui Charon etc., beneficiază de aceeași cromatică cerulee (André 1949: 165)⁸. Privit dintr-o asemenea

îndeamnă” (Vergilius 1994: 204-205); Iulus Ascanius: *fusus cervix cui lactea crines/ Accipit et molli subnectit circulus auro* (Vergilius, *Aen.*, X, 137-138) „Ca laptele de alb îi e grumazul/ Pe care pletele i se respiră/ În subțirel inel de aur prinse” (Vergilius 1994: 480); Narcissus: *spectat humi positus geminum, sua lumina, sidus/ et dignos Baccho, dignos et Apolline crines* (Ovidius, *Met.*, III, 420-423) „Stă și privește, lungit, ochii săi stele gemene, părul/ Vrednic de Bacchus și vrednic de-al lui Apolo” (Ovidius [2001]: 331); Amor: *Videt capitis aurei genialem caesariem ambrosia temulentam, cervices lacteas genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropendulos* (Apuleius, *Met.*, V, 22) „Ea văzu un cap strălucitor de raze, un păr bogat, scăldat în ambrozie, un gât alb ca laptele, obraji de purpură pe care cădeau niște bucle răsucite cu artă, unele atârându-i pe frunte, iar altele pe spate” (Apuleius 2008: 124-125).

⁷ Vezi Fig. 1, 2, 3.

⁸ *Est in Carpathio Neptuni gurgite uates/ caeruleus Proteus, magnum qui piscibus aequor/ et iuncto bipedum curru metitur equorum* (Vergilius, *G.*, IV, 387-389) „Este-n genunea Carpatos zeiescul Proteu azuriul,/ Al lui Neptun prooroc, care măsură marea

perspectivă, vinețiul atribuit straielor lui Hylas se încarcă de semnificații simbolice, anticipând imersiunea sa iminentă și sugerând viitoarea lui integrare în lumea nimfelor izvoarelor, întrucât el este sortit de Iuno să-i fie soț lui Dryope, una dintre naiade (Valerius Flaccus, *Argonautica*, III, 529-537): „Astfel, de-atunci între zei se numără Hylas frumosul” (Teocrit, *Idile*, XIII, 58).

Apoteoză sau extincție? Pentru a-și împlini destinul, trasat de zei (Valerius Flaccus, *Argonautica*, III, 534-537), Hylas se lasă absorbit de feminitatea acvatică. Ceea ce rămâne în urma sa însă este imaginea, idealizată, a unei frumuseți în floare: o frumusețe dalb-adolescentină, rafinată, delicată, feminizată.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

ANDRÉ, J. 1949: *Étude sur les termes de couleur dans la langue latine*, Paris, Librairie C. Klincksieck.

ERNOUT, Alfred, MEILLET, Alfred 2001: *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, retirage de la 4e édition, augmentée d'additions et de corrections par Jacques André, Paris, Klincksieck.

în caru-i/ Dus de sirepii cu două picioare și trupul de pește” (Vergiliu 1967: 125); *His ubi laeta deae permulsit pectora dictis./ Jungit equos auro Genitor spumantiaque addit/ Frena feris manibusque omnes effundit habenas./ Caeruleo per summa levis volat aequora curru* (Vergilius, *Aen.*, V, 816-819) „Iar după ce părintele Neptunus/ Învoiașează inima zeiței/ Cu aste vorbe-alintătoare, -nhamă/ Sirepii la caleașca sa de aur./ Le pune-n guri zăbale înspumate/ Și slobozește hățurile toate./ Zburând ușor în carul cel albastru./ El trece peste frunțile de valuri” (Vergilius 1994: 262); **Caeruleam** *advertit puppim ripaeque propinquat* (Vergilius, *Aen.*, VI, 410) „Charon întoarce luntrița-i albastră și-o-mpinge spre maluri” (Vergilius 1980, 206); *Ego sum, pleno quem flumine cernis/ Stringentem ripas et pinguis culta secantem,/ Caeruleus Thybris, caelo gratissimus amnis* (*Aen.*, VIII, 62-64) „Căci eu sunt zeul fluviului acestui./ Sunt azuriul Tibru-, acela care/ Cu valul lui bogat unește țărături./ Tăindu-și drum prin holdele mănoase” (Vergilius 1994: 384); *Contra autem magno maerentem corpore Nilum./ Pandentemque sinus et tota veste vocantem/ Caeruleum in gremium latebrosoaque flumina victos* (*Aen.*, VIII, 711-713) „În fața-i, uriaș, jalește Nilul./ Dezvăluindu-și sânul, ca să cheme/ În poala-i de azur, în ape-ascunse./ Pe fiii săi învinși” (Vergilius 1994: 417); *Fontesque Fluviosque voco quaeque aetheris alti/ Religio et quae caeruleo sunt Numina ponto* (*Aen.*, XII, 181-182) „Pe voi vă chem, izvoare, fluvii, râuri./ Pe zeii toți ai mării cei albastre/ Și tot ce în Tării de slavă-i vrednic” (Vergilius 1994: 590); **caeruleam** *Peleus Psamathen, ut finiat iram./ orat, opemque ferat* (Ovidius, *Met.*, XI, 398-399) „Peleu, îndreptându-și spre mare/ Măinile, roagă pe cea cu trup azuriu, pe Psamathe/ Capăt să pună mâinii și sprijin să-i dea” (Ovidius [2001]: 532).

- FERRARI, Anna 2003: *Dicționar de mitologie greacă și romană*. Traducere de Dragoș Cojocaru, Emanuela Stoleriu, Dana Zămosteanu, Polirom.
- DG [2003]: Guțu, Gheorghe: *Dicționar latin-român*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Humanitas.
- LASCU, Nicolae 1965: *Cum trăiau romanii*, [s.l.], Editura Științifică.
- PELLETIER-MICHAUD, Lydia 2007: *Couleurs, lumière et contrastes chez les lyriques grecs et les élégiaques latins*, mémoire présenté à la Faculté des études supérieures de l'Université Laval dans le cadre du programme de maîtrise en études anciennes pour l'obtention du grade de maître ès arts (M. A.), Département des Littératures, Faculté des Lettres, Université Laval, Quebec.
- SUBI, Maria 2013: *Terminologia **candorii** în latină și în română (Terminology of **Candor** in Latin and Romanian)*, in *Quaestiones Romanicae*, Nr. II/ 1, Lucrările Colocviului internațional *Comunicare și cultură în Romania europeană* (ediția a II-a/ 24-25 septembrie 2013), JatePress – Szeged, p. 196-204.
- SUBI, Maria 2016: *Rubor în opera vergiliană (Rubor in Virgil's Work)*, in AUT, Seria Științe Filologice, nr. 54, p. 51-62.

SURSE:

- APOLLONIOS DIN RHODOS 1976: *Argonauticele (Epopoea Argonauților)*, traducere, prefață și note de Ion Acsan, București, Editura Univers.
- APULEIUS 2008: *Metamorfoze sau Măgarul de aur*, Traducere din limba latină și note de I. Teodorescu, Ediție revăzută și întregită, cu un cuvânt înainte de Ion Acsan, București, Editura Mondero.
- LYGDAMUS 1988: in Albius Tibullus și autorii Corpusului tibulian, ediție îngrijită, text stabilit, cuvânt înainte, traducere în metru original și note de Vasile Sav, București, Editura Univers.
- OVIDIUS, Publius Naso [2001]: *Opere, [Chișinău], [Editura Gunivas]*.
- PETRONIU [Gaius Petronius Arbiter] 1995: *Satyricon*, Traducere, cuvânt înainte și note de Eugen Cizek, București, Editura Univers.
- PROPERTIUS, Sextus 1992: *Opera omnia*, ediție îngrijită, text stabilit, cuvânt înainte, traducere în metru original și note de Vasile Sav, București, Editura Univers.
- TEOCRIT 1969: *Idile*, Traducere în versuri, prefață și note de Teodor Naum, Coperta și ilustrații de Vasile Kazar, București, Editura pentru Literatură Universală.
- VERGILIU 1967: *Bucolice. Georgice*, [în românește de Teodor Naum & D. Murărașu], București, Editura pentru Literatură Universală.

- VERGILIUS 1980: *Eneida*, Ediție critică, Traducere de George Coșbuc, Ediție îngrijită, note și prefață de Stella Petecel, București, Editura Univers.
- VERGILIUS, Publius Maro 1994: *Eneida*, prefață și traducere din limba latină: G.I. Tohăneanu, note și comentarii, glosar: Ioan Leric, Timișoara, Editura Antib.
- VIRGILE 1919: *Oeuvres. L'Énéide*, Texte latin, avec une introduction biographique et littéraire, des notes critiques et explicatives, des gravures, des cartes et un index par Paul Lejay, Paris, Librairie Hachette.

SURSE ELECTRONICE:

<https://www.thelatinlibrary.com/>

<https://latin.packhum.org/search>

PETRONIUS 1930: *The Satyricon*, Translated and introduced by Alfred R. Allinson, New York, The Panurge Press, This web edition created and published by Global Grey 2013 (<http://www.24grammata.com/wp-content/uploads/2014/08/Satyricon.pdf>, la 18.11.2020).

PETRONIUS ARBITER 2006: *The Satyricon, Complete and unexpurgated translation by W. C. Firebaugh, The Project Gutenberg EBook of The Satyricon, Complete, Produced by David Widger* (<https://www.gutenberg.org/files/5225/5225-h/5225-h.htm>, la 18.11.2020).

PROPERCE: *Élégies*, Oeuvre numérisée par Marc Szwajcer (<http://remacle.org/bloodwolf/poetes/properce/elegies.htm>, la 18.11.2020).

PROPERTIUS, Sextus 2008: *The Elegies, Translation A. S. Kline*. (http://uploads.worldlibrary.net/uploads/pdf/20121106193248proptiuspdf_pdf.pdf, la 18.11.2020).

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rae_-_Water_Nymphs_\(color\).png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rae_-_Water_Nymphs_(color).png), la 18.11.2020.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Waterhouse_Hylas_and_the_Nymphs_Manchester_Art_Gallery_1896.15.jpg, la 18.11.2020.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_Naiad_or_Hylas_with_a_Nymph_by_John_William_Waterhouse_\(1893\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_Naiad_or_Hylas_with_a_Nymph_by_John_William_Waterhouse_(1893).jpg), la 18.11.2020.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Young_Hylas_with_the_Water_Nymphs_by_William_Etty.jpg, la 18.11.2020.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hylas_Saint-Romain-en_Gal_07_2011.jpg, la 18.11.2020.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Papyrus_Oxyrhynchus_694_-_Princeton_University_Library,_AM_4424_-_Theocritus,_Idyll_XIII_\(Hylas_and_the_Nymphs\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Papyrus_Oxyrhynchus_694_-_Princeton_University_Library,_AM_4424_-_Theocritus,_Idyll_XIII_(Hylas_and_the_Nymphs).jpg), la 18.11.2020.

Fig. 1. Henrietta Rae, *Hylas și Nimfele apei* (circa 1909)

Fig. 2. John William Waterhouse, *Hylas și Nimfele* (1896)

Fig. 3. John William Waterhouse, *Hylas cu o Nimfă* (1893)

Fig. 4. William Etty, *Tânărul Hylas cu Nimfele apei* (1833)

Fig. 5. *Hylas și Nimfele* (mozaic galo-roman, sec. al III-lea e.n.)

Fig. 6. Teocrit, *Idila XIII* (papirus, sec. al II-lea e.n.)